

УДК 801.631.5+81'42+81'38=111

МУЛЬТИМОДАЛЬНЕ КОНСТРУЮВАННЯ ОБРАЗНОСТІ ПРИРОДНИХ СТИХІЙ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Фінік Є.О., викладач

кафедри сучасних європейських мов

Київський національний торговельно-економічний університет

У статті розкриваються особливості мультимодального конструювання образності природних стихій у сучасному англomовному поетичному дискурсі. Образ природної стихії визначається як мультимодальний конструкт, що інкорпорує передконцептуальну, концептуальну, вербальну та невербальну іпостасі. Типологія образів природних стихій включає дигітальний, дигіталізований та інсталяційний різновиди.

Ключові слова: образність природних стихій, мультимодальне конструювання, дигітальна, дигіталізована та інсталяційна образність природних стихій, невербальні коди.

В статье раскрываются особенности мультимодального конструирования образности природных стихий в современном англоязычном поэтическом дискурсе. Образ природной стихии определяется как мультимодальный конструкт, инкорпорирующий предконцептуальную, концептуальную, вербальную и невербальную ипостаси. Типология образов природных стихий включает дигитальный, дигитализированный и инсталляционный виды.

Ключевые слова: образность природных стихий, мультимодальное конструирование, дигитальная, дигитализованная и инсталляционная образность природных стихий, невербальные коды.

Finik Ye.O. MULTIMODAL CONSTRUAL OF THE FORCES OF NATURE IMAGERY IN CONTEMPORARY ENGLISH POETIC DISCOURSE

The article focuses on revealing specificity of multimodal construal of the forces of nature imagery in contemporary English poetic discourse. The imagery under analysis is a result of literary reconceptualization of knowledge about the elements of nature, namely fire, water, air, and earth, as well as about a number of natural phenomena and calamities generated by them. The latter include, among others, earthquakes, tsunamis, volcanic eruptions, snowstorms, tornados, avalanches, heavy rains, floods, fires, and typhoons. As a consequence, writers and poets resort to creating verbal and non-verbal images of the forces of nature conveyed by a number of verbal and non-verbal means in contemporary English (multimodal) discourse. In this vein, the images of the forces of nature fall into two types, i.e. images of tranquil states of nature vs. images of natural calamities.

Multidisciplinary perspective of the research, combining theoretical and methodological concepts of multimodal cognitive poetics and digital humanities, fosters a new understanding of the force of nature image in the context of its multimodal construal in contemporary English digimodernist and other genres of a poetic discourse. It incorporates preconceptual, conceptual, verbal, and non-verbal facets.

Typology of the forces of nature imagery proceeds from the criterion of the character of environment, in which it is constructed, including specificity of means used for its construal. It embraces digital, digitalized, and installation types. Digital multimodal images of the forces of nature are created solely in digital environment by means of digital technologies. Digitalized images emerge as a result of intersemiotic transformations from the printed format to a digital one. Finally, installation images of the forces of nature are the ones constructed in open air, namely on sea- and riversides, in the mountains and different town and city sites.

Key words: forces of nature imagery, multimodal construal, digital, digitalized and installation imagery of the forces of nature, non-verbal codes.

Постановка проблеми. Природні стихії – вода, земля, вогонь і повітря – вважаються першоосновами художньої творчості [2]. Це рушійна сила будь-якої поезії, що увиразнюється в ледь помітному вияві архетипних ознак стихій у поетичних образах. Тому й не дивно, що поезію метафорично осмислюють як *стихію* простору, що плекає бурхливий океан почуттів [13].

Сьогодні увага науковців у світлі лінгво-поетологічних досліджень прикута, зокрема, до процесу інтерактивного, нелінійного конструювання та реконструкції поетичних смислів у мультимодальному дигіталь-

ному комунікативному середовищі [20], що й зумовлює актуальність нашої розвідки. У зв'язку із цим теорії мультимодальності включають мультимодальну когнітивну поетику (С. Гіббонс, О. Воробйова, О. Маріна) та теорії дигітальної гуманітаристики (А. Енслін), а також озброюють дослідника ХХІ ст. релевантним методологічним зряддям.

Образність природних стихій, що перебуває у фокусі уваги статті, не стала винятком і здійснила «мандрівку» з друкованої сторінки в цифровий формат, набувши таким чином не лише вербальної, а й візуальної та аудіальної маніфестацій.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення особливостей мультимодального конструювання образів природних стихій у сучасному англомовному поетичному дискурсі. Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення низки завдань, а саме таких: визначення обсягу поняття «образність природних стихій»; окреслення теоретико-методологічних положень конструювання образності природних стихій у мультимодальному ключі; розроблення типології образів природних стихій за концептуально-семантичним і формальним критеріями; встановлення засобів та способів мультимодального конструювання образності природних стихій у сучасному англомовному поетичному дискурсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Образи природних стихій неодноразово ставали об'єктом наукового пошуку в лінгвістиці. Аналітичний огляд теоретичних джерел, які тією чи іншою мірою торкаються проблематики образності природних стихій, свідчить про побутування декількох ракурсів дослідження. Є наукові пошуки, що спрямовані на виявлення окремих засобів реалізації образів, міфологем або концептів природних стихій. Домінують праці, виконані в рідній мові різних напрямів лінгвоконцептології, які висвітлюють специфіку концептів тієї чи іншої природної стихії в різних видах художнього та/або поетичного дискурсу різних мов. Серед таких – концепт ВОДА як один із базових фрагментів картини світу українців, як лінгвокультурний концепт, складне ментальне утворення, складниками якого в англійській мовній свідомості є низка образних, понятійних і ціннісних характеристик [7, с. 257–265]; як метафоричний концепт, вербалізований у поетичних і прозових текстах [9, с. 16–49; 7, с. 257–265]. Концепт ВОГОНЬ постає як складник етнічної картини світу [5; 14].

До того ж природні стихії потрапляють у фокус лінгвістичних досліджень у сукупності, зокрема: поетико-когнітивний потенціал метафор природних стихій в англійській, українській і російській мовах [10; 15]; образи стихій у картині світу англійської мови [4]; персоніфікація стихій у британському фентезі кінця ХХ ст. [6] та їх образна реалізація в художньому дискурсі ХХ ст. [16].

Образи природних стихій постають складниками смислового простору тексту в дослідженнях художнього (поетичного) дискурсу, присвячених тематиці природи й емоцій [4; 11].

Незважаючи на численні дослідження, присвячені образам природних стихій

у різних видах дискурсу, поза увагою науковців залишається образність природних катастроф і її художнє втілення й переосмислення. Крім того, не існує наукових розвідок щодо образності природних стихій у мультимодальній площині та в нових типах поетичного дискурсу, зокрема в дигімодерністському (у термінах О. Маріної).

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті статті образність природних стихій постає продуктом художнього переосмислення знань про першоелементи буття (вогонь/fire, вода/water, повітря/air, земля/earth) та про генеровану ними низку природних явищ і катастроф, унаслідок чого в процесі лінгвокреативної діяльності митців виникають вербальні й невербальні образи природних стихій, утілені низкою вербальних і невербальних засобів у сучасному англомовному (мультимодальному) дискурсі з конструюваним ними шлейфом символічних смислів.

Образність природних стихій тлумачимо як смисловий комплекс розмаїття поетичних образів, основними фокусами якого є образи першоелементів буття: вогонь/fire, вода/water, повітря/air, земля/earth. У свою чергу зазначені фокуси як своєрідні смислові вузли акумулюють низку образів кожної з природних стихій із виходом у площину природних катастроф, при цьому включають *землетруси, цунамі, виверження вулканів, зсуви, сильні снігопади, провали, лавини, повені, зливи, танення льодовиків, тайфуни, торнадо, пожежі, буревії*, проте не обмежуються ними. У цьому аспекті поділяємо образність природних стихій на образи транквільних станів природи та образи природних катастроф.

У статті обрано міждисциплінарний ракурс дослідження. Зокрема, акцент робиться на теоретико-методологічних засадах когнітивної поетики [1; 2; 3; 4; 8] та на продукту її об'єднання з мультимодальними студіями – мультимодальною когнітивною поетикою, а також на дигітальній гуманітаристиці [21], що сприяє новому баченню образу природної стихії у світлі його **мультимодального конструювання** в англомовному дигімодерністському та інших жанрах англомовного поетичного дискурсу сьогодення.

У світлі зазначеного міждисциплінарного «співробітництва» увага науковців прикута до процесу й результату інтерактивного, нелінійного конструювання художніх і поетичних образів, а також до реконструкції поетичних смислів у мультимодальному дигітальному комунікативному середовищі [20]. Загалом

мультимодальність розглядається як одна з найпотужніших «усюдисущих» семіотичних теорій, що увійшла, зокрема, і до сфери лінгвістичних досліджень ХХІ ст.

Мультимодальне конструювання образу природної стихії відбувається в комбінації його передконцептуальної, концептуальної, вербальної та невербальної площин. У форму-

ванні того чи іншого образу природної стихії задіяні вербальний, візуальний, аудіальний, тактильний та/або кінесичний коди.

У сучасному англomовному поетичному дискурсі виділяємо декілька різновидів мультимодальних образів природних стихій. Критерієм розмежування цих типів образів природних стихій стає середовище та спосіб їх

Рис. 1. Скриншот поетичного тексту «Slipping Glimpse»

Рис. 2. Поетична інсталяція Р. Монтгомері

конструювання. Перший тип – *дигіталізовані* образи (у термінах О. Маріної), тобто такі, які за допомогою інтерсеміотичних трансформацій із друкованого формату перетворено на цифровий (наприклад, відомий вірш Р. Фроста «Fire and Ice», за мотивами якого знято безліч відеороликів).

Інший різновид включає власне *дигітальні* мультимодальні образи природних стихій, створені виключно в дигітальному середовищі за допомогою цифрових технологій. Так, у мультиавторському аудіовізуальному поетичному проєкті S. Strickland (поетеса), C. Jaramillo (відеооператор) та P. Ryan (програміст) «Slipping Glimpse» (2007 р.) акватичні вербальні поетичні образи змінюються кінетичними візуальними образами різних частин Атлантичного океану (див. рис. 1).

Через побудову смислових асоціативних зв'язків між стихією води, вербальною й дигітальною текстуальністю та процесом читання в поетичному мультимодальному тексті конструюється циклічний процес зчитування інформації: «вода зчитує текст, текст зчитує технологію, а технологія зчитує воду». Адресат такого поетичного повідомлення є активно залученим до процесу його творення.

Зовсім інший характер мають мультимодальні поетичні образи природних стихій, що набули матеріального втілення на відкритому просторі. Такі образи умовно позначаємо як *інсталяційні*. Британський митець Роберт Монтгомері створює вогняні, акватичні, світлові та дерев'яні поетичні тексти-інсталяції на теренах природи. Це саме той випадок, коли відбувається співіснування природних стихій у реальному світі з образами природних стихій у вигаданому художньому світі інсталяції. У межах останніх творяться своєрідні металептичні (не)можливі світи. У конструюванні такої образності задіяне розмаїття семіотичних ресурсів і систем. Наприклад, у наведеному на рисунку 2 поетичному тексті, що не має назви, формування образності природних стихій відбувається на перетині вербального, візуального, кінесичного та тактильного кодів.

У наведеному мультимодальному поетичному тексті, що не має назви, народжуються та одночасно співіснують смисли, які сукупно формують ідею *прагнення до свободи*. Компонентами образності природних стихій є образи вогню та води. Лексична одиниця *burned* сигналізує про конструювання образу *fire/вогню*. З усіх природних стихій *вогонь/fire*, найбільше наділений властивістю приймати

протилежні значення – добра та зла. Вогонь – це сяйво Раю та темінь Пекла, ласка й катування. Це кухонне вогнище та апокаліпсис. Він доставляє радість дитині, струнко сидить біля печі, проте він же карає за непослух того, хто затіє з ним занадто зухвалу гру. Він дає блаженство та вимагає шанобливості. Це божество охороняє, є страхітливим, щедрим і лютим. Вогонь є суперечливим, а тому – одним з універсальних начал пояснення світу.

У контексті поетичного тексту аналізований образ *вогню/fire* набуває суперечливих конотативних ознак, що генеруються, зокрема, номінативною одиницею *burned*. З одного боку, це риси, які асоціюються зі *знищенням, руйнацією та смертю*, а з іншого – це *світло, очищення*, що є більш прийнятним, ніж *позбавлення волі (rather burned than captured)*. Творення образності *вогню* підсилюється його невербальним складником, тобто фізичним горінням літер, що символізує прагнення до свободи.

У свою чергу лексична одиниця *dew/роса* постає символом природної стихії *води*, що в невербальній площині поєднується з розміщенням інсталяції на морському узбережжі. Символіка *роси* є досить суперечливою. Адже номінативна одиниця *dew* поєднує протилежні сигніфікативні семантичні ознаки, зокрема: *світло, чистота, дух, безсмертя та недовговічність, примарність, нетривалість, ілюзія*. Словесний образ *the flight of the bird/політ птаха* увінчує й підкріплює основну ідею поетичного тексту через конструювання символічного образу *air/новітря*, що імплікує риси волі, свободи, безперешкодного руху вперед.

Висновки з проведеного дослідження. З проведеного наукового пошуку постає, що трансформація загалом характеру комунікативної діяльності людини впливає на видозміни в художній (поетичній) комунікації зокрема. Так само змінюються середовище, способи й засоби конструювання образності природних стихій у сучасному англomовному поетичному дискурсі. Образ тієї чи іншої природної стихії постає у світлі мультимодального конструювання. Інакше кажучи, він містить у собі передконцептуальну, концептуальну, вербальну й невербальну іпостасі. У сучасному англomовному поетичному дискурсі виокремлюємо низку різновидів образності природних стихій за критерієм середовища та способу (способів) її конструювання, а саме дигітальні, дигіталізовані та інсталяційні образи природних стихій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бадмаева Т. Концепт «вода» в английской лингвокультуре: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Волгоград, 2006. 20 с.
2. Башляр Г. Избранное: поэтика грёзы. М., 2009. 440 с.
3. Белехова Л. Методика экспликации архетипов, воплощенных в американских поэтических текстах. Когниция, коммуникация, дискурс. 2014. № 9. С. 8–32.
4. Воробйова О. Метафори про метафори: дидактичний сценарій. Записки з романо-германської філології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. О.: Фенікс. 2010. С. 76–83.
5. Ганюшина М. Образы стихий в картине мира английского и русского языков. Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 9. 2009. Вып. 1. Ч. 2. С. 135–139. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/obrazy-stihiy-v-kartine-mira-angliyskogo-i-russkogo-yazykov-1> (дата звернення: 14.12.2018).
6. Канчура Є. Персоніфікація стихій у британському фентезі кінця ХХ ст. – трансформація фольклорних образів. Іноземна філологія. 2014. Вип. 126. Ч. 1. С. 147–154. URL: http://old.lingua.inu.edu.ua/Foreign_Philology/Foreign_Philology/Philology_126/Philology126_1/articles/20Kanchura.pdf (дата звернення: 17.12.2018).
7. Кравцова Ю. Метафорическое моделирование мира в художественном тексте: семантико-когнитивный анализ. К.: Изд-во НПУ им. М.П. Драгоманова, 2014. 320 с.
8. Маріна О. Семіотика парадоксальності у когнітивно-комунікативному висвітленні. Херсон: Айлант, 2015. 436 с.
9. Никитин М. Концепт и метафора. *Studia linguistica*. 2001. № 10. С. 16–49.
10. Пименова М. Концептуальные метафоры как зеркало ментальности народа. *Мова і культура*. 2012. Вип. 15. Т. 2(156). С. 68–75.
11. Свірідова Ю. Методика аналізу поетики пейзажу в австралійських віршованих текстах ХХ століття. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика». Херсон: Вид-во ХДУ, 2015. С. 128–134.
12. Турачина Н. Образная реализация стихий в художественном дискурсе ХХ века. *Казанский педагогический журнал*. 2015. № 4. С. 412–415.
13. Эпштейн М. Природа, мир, тайник вселенной: система пейзажных образов в поэзии. М.: Высшая школа, 1990. 303 с.
14. Яремчук І. Концепт ВОГОНЬ у поетичній картині світу Форг Фаррохзад. *Сходознавство*. 2010. № 49–50. С. 242–252.
15. Чендей Н. Поетико-когнітивний потенціал метафор стихій в англійській та українській мовах: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. К., 2009. 20 с.
16. Bell A. *Analyzing Digital Fiction (Routledge Studies in Rhetoric and Stylistics)*. New York: Routledge, 2014. 224 p.
17. Kirby A. *Digimodernism: How New Technologies Dismantle the Postmodern and Reconfigure Our Culture*. London, 2009. 288 p.
18. Stockwell P. *Cognitive poetics: an introduction*. London: Routledge, 2002. 193 p.
19. Tsur R. *Aspects of Cognitive Poetics*. Tel Aviv, 2000. 320 p.